

Den gemensamma platsen

”Jag hade inte överlevt utan konsten.” ”Mera konst till Bergsjön”. Det är två citat från samma för mig okända kvinna och ett minne som har fastnat i mig. Scenen var Bergsjöns Affärscentrum en torsdag förmiddag i ett grått november och det pågick pressvisning för Esther Shalev-Gerz arbete *Konstens plats*. Hon släpade på tunga matkassar. Hon tog emot vernissagekortet och hon uttalade meningarna efter att ha slängt en blick på det. Vårt samtal var kort. Hon sa att hon för några år sedan hade drabbats av stroke. Det som hade fått henne att överleva var att hon hade börjat läsa dikter. Mycket korta dikter. Bara några rader. Mer orkade hon inte. Men dessa rader gav henne något att tänka på utanför sig själv. Hon hade alltid läst mycket skönlitteratur men inte lyrik. Hon nämnde detta som i förbigående men med total skärpa. Hon sa att hennes son var musiker och att hon efter sin sjukdom förstått att konst är en nödvändighet för livet. Så mycket mer sa hon inte. Så tittade hon mig än djupare i ögonen och sa att vem jag nu var så fortsatt med detta och hon upprepade en gång till ”mer konst till Bergsjön”. Sen sa vi hej då.

Det är lätt att i förvaltningars och myndigheters riktlinjer och handlingsplaner förbise konsten. Konsten finns sällan med i dokument som handlar om trygghetsarbete eller kriminalitet. Ändå handlar djupast sett allt vi gör när vi planerar för ett gott och värdigt samhälle med goda uppväxtvillkor just om existentiella frågor. Det andra är ramar och ibland förutsättningar.

Konsten förmår hysa det som det inte är så enkelt att sätta ord på. Konsten är ett annat sätt att kommunicera. Detta blev tydligt för mig under de år jag var socialarbetare med inriktning på ungdomsarbete och missbruksvård. I de fall människor förmådde ta fatt i vad de egentligen ville, ta en annan riktning i livet, då fanns nästan alltid med en strimma, en doft av det som vi benämner konst.

Musik, att skriva för sin egen skull eller att uttrycka sig visuellt genom rörelse eller bild och form är uttryck för den del av livet som är större än en själv. Detta är ingen nyhet för behandlare och terapeuter. Men den dimensionen syns sällan i vårt sätt att förvalta samhället. Den sekulariserade medelklassen är i majoritet som beslutsfattare. Det finns nästan inget utrymme för det icke-rationella, för det oväntade och icke helt kalkylerbara. Att ge plats för reflexion och för det som inte är färdigplanerat har jag alltmer

The Common Place

“I only survived thanks to art.” “More art to Bergsjön”. These two statements, made by the same woman, whom I’d never met before, stuck in my mind. The place was the shopping center at Bergsjön, on, a gray Thursday morning in November, while the work of art entitled *The Place of Art* by Esther Shalev-Gerz was being shown to the press. The woman was carrying heavy bags of groceries. She accepted a card inviting her to the public opening, looked at it, and said the sentences quoted above. We only had a brief conversation. She told me that a few years ago she had suffered a stroke. What helped her to survive was that she began reading poetry. Very short poems of only a few lines each; that was all she had the energy for. But those few lines gave her something beside herself to think about. She had always been a reader of novels, but not of poetry. She mentioned this in passing, but with great intensity. She also told me that her son was a musician, and that after her stroke she had realized that art is a prerequisite for life. That was about all she said. Then she looked deep into my eyes and said that whoever I was, I should continue with art. She concluded by repeating: “More art to Bergsjön”. Then we went our separate ways.

Art is readily overlooked by public administrators and authorities when they are drawing up their guidelines and action plans. There is almost never a word about art in documents concerning work with urban safety and security, or to combat crime. And yet, deep down, everything we do in the process of planning for a positive society where people are treated with human dignity, and where children grow up under good conditions, is actually about existential issues. All the rest is either the framework or, sometimes, the preconditions.

Art is able to embrace many of the things we find difficult to put into words. Art is an alternative means of communication. This became clear to me when I was a social worker, engaged in work with young people and substance abusers. People who were capable of grasping what they really wanted and of changing the course of their lives always had access to a streak, a taste, of what we refer to as “art”.

Music, writing for oneself or expressing yourself visually through arts in the form of movement or images and design, are expressions for those aspects of life that are larger than individual lives. This is, of course, not news to people working with treatment and therapists. But it is a dimension seldom seen in the way we run society. The majority of decision makers belong to the secularized

insett är nödvändigt också för personal på arbetsplatser som har förändringsarbete som uppdrag. Och någon del som handlar om förändring har de flesta arbetsplatser, både offentliga och privata. Det finns krav på utveckling, effektivisering och förbättringar hela tiden. Jag menar att det i samhällsapparaten olika delar finns behov av en ”konstens plats” i både konkret och abstrakt mening.

Om personer från olika håll samlas kring en gemensam – men inte helt beskrivbar eller definierad uppgift – vrids perspektiven och människor binds samman i en gemensam resa, ett gemensamt utforskande som i sin tur kan ge insikter som i förväg inte går att räkna ut. Det kom Esthers Shalev-Gerz arbete med *Konstens plats* att visa för mig ytterligare en gång. Och det var också detta som jag hade hoppats på, men inte kunnat vara säker på från början. Den gemensamma uppgiften var något så otydligt som *Konstens plats!* Men den hade ett namn och därmed existerade den.

Integration och segregation är högaktuella ord. Här finns stora utmaningar, det är alla ense om. Men – det som avses är etnisk segregation. Jag menar att det finns en segregation som är allvarligare. Den sociala, men det är den segregation som råder mellan samhällets olika verksamhetsområden som är grundbulten. Den akademiska världen är åtskild från andra verksamheter inom offentlig sektor. Personal inom skola och omsorg sysslar med sitt, och det är en annan grupp som planerar bebyggelsen. De kommunala bostadsbolagen planerar för sig, kulturlivet för sig. Detta är kanske en överdriven bild men denna segregation existerar och är stor. Alla har ett uppdrag att komma till rätta med segregationen och det tolkas som att det är den etniska segregation som är problemet. Jag menar att det har blivit en avledande manöver för att inte arbeta med den egna segregationen. Skulle samhällets olika delar istället prata mer med varandra, dela med sig av, efterfråga, erbjuda och ta del av varandras kunskaper och tillkortakommanden skulle besluten bli klokare. Och då skulle förutsättningar också för etnisk och social integration öka!

Dessa komponenter fanns med i *Konstens plats*. För att det skulle bli verklighet förenades instanser och personer som annars inte skulle ha mötts. Allt byggde på tillit. Att vi trodde på detta fast vi inte hade en aning om vad det skulle resultera i. Det vill säga att vi trodde på att Esther Shalev-Gerz hade förmågan att göra något bra och något eget av det förtroende hon

middle class. In their world, there is seldom a place for the non-rational, the unexpected, or the not completely predictable. Increasingly, I have come to realize that making room for reflection and for spontaneity is also essential for anyone working at a job where part of the mission is to achieve change. Most workplaces today, in both the public and the private sectors, have development and change as a part of their aims. There are constant demands to become more efficient, to develop, to improve. In my view, the societal machinery also needs a “place of art” in both the literal and more figurative senses of the term.

If individuals coming from different backgrounds work together on a shared – but not in detail defined or even definable – project, their perspectives will shift and they will become connected on this collective journey, exploring together. This, in turn, may provide them with insights that could not have been determined in advance. All this was confirmed to me through Esther Shalev-Gerz’s work on *The Place of Art*. That was also what I had hoped, but could not have been certain of before we began. Our joint project was an idea as ambiguous as *The Place of Art*. But it had been named, and therefore it was.

Integration and segregation are topical words. They contain great challenges, everyone agrees. But usually they are talking about ethnic segregation. In my view, there is another kind of segregation that poses an even more serious problem. It is known as social segregation, and its cornerstone is the segregation that prevails between different areas of activity in our society. The world of academia is segregated from other parts of the public sector; Individuals working in the educational and caring professions do their own thing, while others work with urban planning. Municipal housing contractors keep their planning to themselves, as do administrators in the arts and culture sector. Although this may be something of an exaggeration, this type of segregation does exist, and it is a major problem. We are all encompassed by the mission of solving the segregation problem, but we interpret this mission as working to combat ethnic segregation. In my view this has become a way of distracting us from seeing and working with whatever kind of segregation we have at hand. If, instead, people working in the different sectors of society began to discuss, share experience, ask questions, give and take of their knowledge and of shortcomings, we would make wiser decisions. And this, in turn, would improve our preconditions for doing something about ethnic and social integration!

The Place of Art contained all these components. To bring it to fruition, organizations and individuals who

fått av oss. För de flesta av dem som ingick i styrgruppen var detta risktagande av ett nytt slag, som normalt inte görs inom offentlig sektor. Här fanns instanser som gått in med mycket pengar utan att veta vad de skulle få för dem. Esther Shalev-Gerz hade fått fria händer. Det enda som då kan hålla modet uppe och klåfingrighet från finansiärer borta är tillit. Givetvis först och främst för konstnären men också mellan dem som ställer sig bakom projektet.

Att vara konstnär innebär att ta risker. Att utforska, att utgå ifrån att man inte vet var man kommer att hamna. Det finns alltid en risk att det man gör kanske inte berör eller kommer till ”nytta”. Att arbeta i en kommunal förvaltning eller bolag innebär däremot att vara nyttoinriktad och genomföra vad någon annan har bestämt, eller att man genomför ett projekt man kämpat för och har planerat från A till Ö, med kvalitetssäkring och allt annat. Således två helt olika metoder.

Vi som arbetade för att skapa förutsättningar för *Konstens plats* hade olika mycket av dessa erfarenheter med oss in i projektet. Esther arbetade på sitt håll och i dialog med konstnärer i Bergsjön. Vi andra blev en del av projektet genom att vi fick nya erfarenheter och hade satt oss i samma båt som vi hade enats om att ro iland. Fast vilken båt var det, och vilken strand skulle vi till?

Aldrig tidigare hade representanter för så vitt skilda verksamheter samarbetat på det här sättet i Göteborg: personal från en stadsdel, en konsthall, två universitet, en lokal kulturförening, ett kommunalt bostadsbolag och en kulturförvaltning! Bara det var ögonöppnande. Och de kontakter och det förtroende som skapades kring *Konstens plats*, och inte alltid har varit en enkel sak, fortsätter att utvecklas och berikas. Nyfikenheten var trots allt större än rädslan och misstron. Genom att vi tog denna risk, var och en och gemensamt, innebar det att vår insats också var personlig, inte bara en uppgift i vårt ordinarie arbete. Det är det man brukar kalla engagemang. Jag påstår att *Konstens plats* fängade upp, satte fart på engagemang och egna ställningstaganden bland oss involverade. Och att utfallet på så sätt var lärorikt och stärkande för fortsatt fritt tänkande och att en sådan satsning kan bana vägen för annat visionärt arbete inom en stads byråkrati.

Trygghetsarbete och brottsförebyggande arbete är mitt uppdrag. I hög grad går detta arbete ut på att verka för mer nyfikenhet och mindre rädsla för olik-

would otherwise not have met were brought together. Reciprocal trust formed the basis of the project. We believed in it, although we could not know what the result would be. In other words, we trusted that Esther Shalev-Gerz had the ability to take the confidence we had placed in her and make something good out of it, something unique. For most of the members of the steering committee, this was a new kind of risk taking, not common in the public sector. Organizations invested a great deal of money without knowing what kind of return on their money there would be. Esther Shalev-Gerz was given completely free hands. In such a situation the only thing that keeps people’s courage up, and their fingers off the money, is trust. Trust in the artist, first and foremost, but also trust in each other, among all the parties funding the project.

Being an artist means taking risks. Exploring, knowing that one cannot be certain where things will end up. There is always the risk that the end result will not move people, or will not be “useable”. In contrast, working in a municipal administration or company implies always focusing on utility, always implementing decisions made by others, or possibly pursuing a project for which you have fought, and which you have planned in detail from start to end, including quality assurance and so forth. In other words, diametrically different methods.

Those of us who fought to create a point of departure for *The Place of Art* had very disparate background experience when we became involved in the project. Esther did her work, in dialogue with the artists in Bergsjön. We others participated by gaining new experience and by knowing that we were all in the same boat, which we had to row ashore. But what boat was it, exactly, and what shore were we heading for?

Never before had representatives of such diverse sectors in Göteborg cooperated in this way: personnel from a district administration, a public art gallery, two universities, one local art association, a municipal housing contractor and an arts administration! That, in itself, was an eye-opener. Today, the contacts and the confidence that came into being through *The Place of Art*, contacts that were not always free from friction, continue to develop and deepen. When push came to shove, our curiosity won out over our fears and suspicion. By taking the plunge, individually and collectively, we participated personally, not just in our capacities as whatever we ordinarily worked as. This is generally referred to as involvement. Thus I am asserting that *The Place of Art* captured and triggered the involvement and commitment

het. Att bana väg för fler möten människor emellan. Att tro på att det fattas bättre beslut ju fler röster som kommer till tals. Att träna upp ett lyssnande istället för att köra över andra med egna välformulerade argument.

Konst kan vara en förevändning att samlas kring ”något annat”. Konstnärer besitter en kunskap som inte är företrädd hos de professioner som vanligtvis arbetar inom samhällsbygget. *Konstens plats* har visat för mig att man genom att bjuda in en obekant faktor – en konstnär – så händer något som i sin tur påverkar något annat. En stillsam chockvåg. Dock är det en lång väg att gå innan det blir en självklarhet att konstnärer som yrkesgrupp tas på lika stort allvar som andra professioner. Det vill säga innan konst och kultur räknas som lika angelägna i samhället som skola, vård, omsorg, rättsväsende, stadsbyggnad och vägbyggen. Men vägen dit har ett stort värde i sig och det är skäl nog. För att nå dit förutsätts parallella processer inom konstvärlden, det vill säga att man på olika plan arbetar för att ge konsten rätten till sitt eget värde men att man samtidigt ser att den existerar i ett samhälleligt sammanhang och i relation till ett liv som levs här och nu. Och att insikten odlas att konsten inte är ett offer för en elak byråkrati utan äger kraft och rättighet att ta initiativ att påverka livsvillkor och politik.

Flera av konstnärerna som Esther Shalev-Gerz intervjuade och filmade i Bergsjön vittnar om att de upptäckte andra sidor hos sig själva genom att medverka i och ta del av Esthers arbete. Vad jag själv har erfarit är att resultatet och effekterna av hennes insats består av allt ifrån subtila och stillsamma insikter hos individer till konkret samarbete i nya konstellationer. Kanske det också leder till att det byggs ett kulturhus i stadsdelen? Bevisligen har konst och kultur avancerat som en allt viktigare profilfråga för politiker och tjänstemän i stadsdelen.

Min slutsats är att ett sådant arbete som bedrivits inom *Konstens plats* är angeläget men att det är svårt och ställer stora krav på konstnären. Esther Shalev-Gerz unika mognad och klokhet som person och yrkesmänniska var en förutsättning. Hon bidrog som person aktivt till att skapa den tillit i projektet och till projektet och som nämns ovan.

Men det är väl så det är och måste vara – all ny mark bereds av människor med en alldeles speciell styrka, insikter och integritet! Det fanns fallgropar och minor på vägen i det arbete som genomfördes. Vad som bland annat karaktäriserar Esther Shalev-

of each individual who participated. And this made the results rewarding and reinforcing in terms of future free thinking. I am asserting, moreover, that this kind of investment may pave the way for other visionary efforts on the part of the bureaucracy of a city.

I personally work with security, safety, and crime prevention. To a large extent my work implies striving to encourage greater curiosity and less fear of difference. It is about paving the way for more encounters between human beings, and believing that the more voices that are heard, the better the decisions made will be. It is also about becoming a receptive listener instead of steamrolling others with well-formulated arguments.

Art may serve as a pretext for gathering people around “something different.” Artists possess knowledge that is often underrepresented amongst professionals working with social affairs. *The Place of Art* taught me that by involving an alien factor – an artist – things happen which, in turn, impact on others. A subtle shock wave. There is still a long way to go before artists, as a professional category, are taken as seriously as other professionals, before art and culture are considered as fundamental aspects of society as education, health and medical care, the legal system, the city planners and the road builders. But the journey toward that goal has great value in itself, and that is reason enough to pursue it. To arrive there, parallel processes will have to take place in the world of art, with people working in various ways to ensure that art is considered as having inherent value, at the same time as we acknowledge that art exists in a societal context and in relation to life, as it is lived here and now. And that we cultivate the insight that art is not the victim of vicious bureaucracy, but has a force of its own and the right to take initiatives with a view to affecting living conditions and politics.

Several of the Bergsjön artists interviewed and filmed by Esther Shalev-Gerz stated that they discovered new sides of themselves through participating in and learning about Esther’s work. My own experience is that the results and impacts of her efforts span the spectrum from subtle, personal insights to concrete collaborative projects among parties who didn’t know each other in advance. Perhaps a community centre for the arts will even be built in Bergsjön? There is no question that culture and the arts have moved up the political agenda there and has become a more evident aspect of the district’s profile, for the civil servants as well.

Thus I conclude that the kind of work done under the aegis of *The Place of Art* is very important, and also

Gerz som konstnär är ordet allvar. Högkvalitativ konst är allvar. Uttrycken kan vara olika men utan allvar blir det inte angeläget. Det var kring detta som det ibland uppstod missförstånd och problem under arbetets gång. Då krävdes det en konstnär som Esthers Shalev-Gerz för att räta upp arbetet. Det var kanske kring just ”allvaret och kraften” som de största lärdomarna gjordes. Varje nytt projekt, har sina förutsättningar och problem, men nästa gång Göteborg gör en satsning på konst i stadsrummet och i dialog med medborgare börjar vi på en annan nivå. Det finns personer med erfarenheter och referenspunkter. Så jag tror att avtrycken och betydelsen av Esther Shalev-Gerz arbete med *Konstens plats* kommer att vara tydligare och lättare att förstå och läsa längre fram.

Jag menar att kvinnan med matkassarna kan stå som tolk för många både i Bergsjön och på andra platser. Under de sju veckor som Esther Shalev-Gerz verk visades genom tysta projiceringar på väggen i köpcentret blev inget saboterat, väggen var lika oskuldsfullt vit hela tiden och tekniken orörd. Nya samtal uppstod där, och på andra ställen. Ovetande om kvinnans koncisa formuleringar sa kommunstyrelsens ordförande Göran Johansson i sitt invigningstal på vernissagen i Bergsjön: ”Vi skall göra mer såna här grejer!”

Borghild Håkansson

very difficult and demanding for the artist. The unique maturity and wisdom Esther Shalev-Gerz possesses, in both her personal and professional roles, was a prerequisite for success. As a person, she contributed actively to building trust and confidence in the project.

This is, of course, the way things are and must be. Pioneers are always people with a very special strength, people of insight and integrity! In a project like this one, the road is paved with pitfalls and minefields. One of the words that best characterizes Esther Shalev-Gerz as an artist is “seriousness”. Quality art is serious. Irrespective of what expression it takes, if it is to be taken seriously it must be carried out with a sense of seriousness. This aspect was occasionally problematic during the course of the project, and gave rise to some misunderstandings. At such times, it took an artist like Esther Shalev-Gerz to bring things back on an even keel. Perhaps the greatest lessons learned had to do with “gravity and power.” Every new project has its own preconditions and problems, but the next time Göteborg decides to invest in art as part of the urban landscape and in dialogue with the citizens, we will proceed from a new level. We also now have individuals and experience to use as points of reference. Therefore, I believe that the imprint and significance of the work done by Esther Shalev-Gerz in producing *The Place of Art* will become clearer and easier to comprehend with the passage of time.

It is my opinion that the woman with her bags of groceries spoke for both many of the inhabitants of Bergsjön and other for many people elsewhere. During the seven weeks when this work of art by Esther Shalev-Gerz was on display, with its silent projects on the wall of the shopping centre, there was no vandalism. The wall remained pristine white throughout, and no one disturbed the equipment. New conversations took place there, and in other places, too. Without having heard the concise declaration of the woman with her shopping bags, the chairman of the Göteborg city council, Göran Johansson, put it similarly when he inaugurated the installation in Bergsjön: “We’re going to do more stuff like this!”

Borghild Håkansson